

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Conciliarvm Omnivm Generalivm Et Provincialivm Collectio Regia

Ab anno MCXVIII. ad annum MCLXXIX.

Parisiis, 1644

In Concilivm Lateranense III. Oecvmenicvm Et Vniversale Vndecimvm
approbatum, trecentorum episcoporum, pro reformanda in fide & moribus
ecclesia, contra haereses Catharorum, (quos VValdenses & ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-15588

ANNO
CHRISTI
1179.

presbyteri, qui talibus fortiter non restiterint, officii sui priuatione mulctentur, donec misericordiam apostolicæ sedis obtineant.

IN

CONCILIVM LATERANENSE III.

OECEVMENICVM ET VNIVERSALE VNDECIMVM approbatum, trecentorum episcoporum, pro reformanda in fide & moribus ecclesia, contra hæreses Catharorum, (quos Valdenses & Albigenfes alii appellant) & schismaticos ab antipapis ordinatos celebratum anno Domini MCLXXIX. tempore Alexandri papæ III. & Friderici imperatoris I.

NOTÆ.

* Concilium.] Hanc Synodum Alexandri papæ auctoritate congregatam fuisse indicat Otto Frisingensis lib. 7. cap. vltimo his verbis: *Alexander vniuersalis totius ecclesie pater canonice confirmatus est, qui secundo confirmationis sue anno maximum Roma Concilium congregauit, in quo plures episcopos schismaticos, & plures diuersorum ordinum per ipsos ordinatos degradauit & damnauit.* Robertus continuator Sigeberti anno 1179. in appendice: *Alexander papa, inquit, misit Octauianum subdiaconum Romanae ecclesie ad Rothomagensem prouinciam, ut conuocaret archiepiscopum & suffraganeos eius & abbates illius prouincie. Et misit similiter alios subdiaconos ad orientem, & occidentem, & meridiem, & septentrionem, ut conuenirent ad Concilium generale, quod erat futurum proxima quadragesima in ciuitate Roma. Epistola congregandi Concilii ad omnes episcopos scripta extat supra, ex bibliotheca abbatis Florentini accepta.* Hæc de Concilio Romani pontificis auctoritate anno 1178. indicto. De celebratione actusque eiusdem Concilii paulo infra ait: *Anno 1180. Alexander papa tertius tenuit generale Concilium Roma media quadragesima, cuius decreta, quæ ab eo, & ab aliis coepiscopis eius ibi constituta sunt, apud nos habentur.* Acta Concilii prodierunt in lucem per Bartholomæum Laurens, Poin cognominatum, qui in præfatione (quam infra ante appendicem Lateranensis Concilii inuenies) profitetur se eadem ex quodam manuscripto volumine pergamenico descripsisse. Et sicut ille appendicem huius Concilii ab actis putauit non esse diuidendam, quamquam certo sibi persuaderet eandem ad hanc Synodum non pertinere: siquidem nihil aliud sit quam quædam compilatio capitulorum, & decretorum pontificiorum, quæ a diuersis pontificibus, quorum alii Alexandrum antecesserunt, alii subsecuti sunt, edita & constituta fuerunt; ita ego eandem appendicem & com-

Hæc Synodus ab Alexandro papa indicta est.

Acta Concilii vnde accepta?

Cur præfatio Bartholomæi cum indice appendicis actis synodalibus postposita.

pilationem suo loco relictam esse volui, nisi quod præfatiunculam illam Bartholomæi Laurens, vna cum indice rerum in appendice contentarum, immediate ipsi appendici præfigi, ac siquæ synodalibus postponi curauerim, ideo quod nullum summarium, vel titulum alicuius capituli Lateranensis comprehendat. Titulos capitulis Lateranensibus præfixos ego ex editione actorum synodalium, quæ extant apud Rogerum de Houeden, annalium Anglicanarum scriptorem, desumpsi. Lectio capitulorum variat: ordo quoque plane diuersus est; tamen superuacaneum esse putavi, eam dumtaxat ob rem, secundam capitulorum editionem inferere.

Tituli capitulorum vnde accipti?

Oecumenica Synodus.

^b *Oecumenicum.*] Synodum hanc vniuersalem & oecumenicam fuisse præter auctores supra nominatos ipsa ratio persuadet: nimirum, quia omnes scriptores fatentur eidem Concilio pontificem Romanum præfuisse, eique plures orientalium per se vel per suos legatos interfuisse.

Numerus episcoporum quantum?

^c *Trecentorum episcoporum.*] Quia Guilielmus Tyrius, qui huic Concilio præfens interfuit, aperte fatetur trecentos episcopos præfentes fuisse, hac in re eiusdem sententiæ accedendum esse putavi, quantumuis initio actorum scribantur ducenti octoginta episcopi dumtaxat congregati fuisse. Verba Tyrii libro 21. belli sacri, cap. 26. ista sunt: *Anno ab incarnatione Domini 1178. qui erat regni domini Balduini quarti annus quintus, mense Octobri, cum anno precedente indicta esset per vniuersum Latinorum orbem Roma Synodus generalis, ad eandem Synodum vocati profecti sunt de nostro oriente, ego V Vilhelmus Tyrensis archiepiscopus, Albertus Bethlehemita episcopus, Heraclius Casariensis archiepiscopus, Rodolphus Sebastenus episcopus, Iotius Aconensis episcopus, Romanus Tripolitanus episcopus, Petrus prior ecclesia domini sepulcri, Rainaldus abbas ecclesie montis Sion, &c. Cumque ea quæ in itinere sibi acciderant retulisset, subiungens ait: Per idem tempus (nimirum 12. Kalendas Aprilis) Roma celebrata est Synodus in basilica Constantiniana, qua dicitur Lateranum, trecentorum episcoporum, pontificatus domini Alexandri vigesimo, mense Martio indictionis duodecima quinta die mensis. Cuius si quis statuta & episcoporum nomina, numerum & titulos scire desiderat, relegat scriptum, quod nos ad preces sanctorum patrum, qui eidem Synodo interfuerunt, confecimus diligenter: quod inter ceteros, quos eidem contulimus ecclesie libros, cui iam sex annos præsumimus, iussimus collocari. Hæc de numero episcoporum & tempore habiti Concilii oecumenici Tyrius prædicto loco. Ex Scotia & Anglia qui, quales, & quot episcopi præsto fuerint, & quo loco pontifex sederit, Rogerus prædicto loco enarrat his verbis:*

Ex oriente qui adfuerint?

Ex Scotia qui, quales, & quot episcopi interfuerint?

Post natale Domini venerunt de Hibernia in Angliam Laurentius Dublinensis, & Catholicus Tuamensis, archiepiscopi, & quinque vel sex episcopi Romam ad Concilium ituri. Similiter de regno Scotie transferunt per Angliam episcopi & abbates quamplures. & illi omnes tam de Hibernia, quam de Scotia, & aliis insulis per Angliam transfuerunt, pro licentia transeundi iurauerunt, quod neque regi, neque regno eius damnum quærerent. De Anglia autem quatuor episcopi tan-

ANNO
CHRISTI
1179.

tum Romam profecti sunt: videlicet Hugo Dunelmensis episcopus, & Ioannes Norewicensis episcopus, & Robertus Herefordensis episcopus, & Reginaldus Bathoniensis episcopus, & abbates quamplures. Episcopi autem Anglia constanter asseruerunt, quod ad generale Concilium domini papa quatuor episcopi de Anglia tantum Romam mittendi sunt. Congregatis itaque vniuersis Roma in presentia domini papa Alexandri, ipse papa in Lateranensi ecclesia in eminentiori loco cum cardinalibus suis, & prefectis, & senatoribus, & consulibus Vrbs, constitutus, &c. Hæc ille.

^d Pro reformanda in fide, &c..] Acta synodalia summam & compendiosè Matthæus Paris anno Domini 1179. ita describit: Eodem anno habitum est Concilium generale trecentorum & decem episcoporum, 14. Kalendas Aprilis in patriarchio Lateranensi, cui præsedit dominus papa Alexander III. Cuius statuta omni laudè dignissima sub viginti octo, quæ sequuntur, capitulis continentur. De electione summi pontificis. De hereticis Albigenſibus, & diuersis eorum appellationibus. De ruptariis & Brebantius predonibus, qui fideles affligunt. Quod nullus promoueatur in episcopum vel ad aliquem ordinis gradum, nisi legitime sit ætatis, & de legitimo matrimonio susceptus. Ne viuentibus personis ecclesia conferantur, nec illis defunctis, nisi ultra sex menses vacent. De appellationibus. Ne intra sacros ordines constituti, vel qui ecclesiasticis sustentantur stipendiis, rebus se immisceant secularibus. De treguis statuendis, & temporibus treguarum. Quod clerici vnã habeant tantum ecclesiam, & quod episcopus, si aliquem sine certo ordinauerit titulo, tamdiu necessaria inueniat, donec ei in aliqua ecclesia stipendia assignet. Ne patroni vel quilibet laici ecclesias opprimant, aut ecclesiasticas personas. Ne Iudæi vel Saraceni Christiana mancipia permittantur habere, sed ad fidem Christi si conuerti voluerint, a possessoribus suis nullatenus excludantur. Vt leprosi, si excluduntur a cohabitatione hominum, oratorium habeant & proprium sacerdotem. Ne bona ecclesiastica in vsus alios conuertantur, nec decani pro certa pecuniæ quantitate iurisdictionem exerceant episcopalem. Vt in electionibus vel ecclesiasticis ordinationibus consequatur effectum, quod a maioris & senioris Concilii parte fuerit constitutum. Quod vsurarii manifesti ad communionem altaris non admittantur, nec Christianam habeant sepulturam. Vt agricola & viatores, & omnia quæ sua sunt, plena vbique pace & securitate latentur. Vt ordinationes a schismaticis factæ, irritæ habeantur & inanes, & beneficia ab eis collata reuocentur. Ne pro ecclesiasticis instituendis personis, seu mortuis sepeliendis, aut nubentibus benedicendis, vel aliis ecclesiæ sacramentis, aliquid exigatur. Ne viri religiosi vel quilibet alii, ecclesias vel decimas præsumant de manu suscipere laicorum, sine auctoritate episcoporum, & non nisi semel in anno Templarii siue Hospitalarii ecclesias sub interdicto positas aperiant, nec corpora sepelire tunc præsumant. Ne quis interuentu pecuniæ habitum religionis vsurpare præsumat, nec conuersus peculium habeat, nec facti prælati non nisi pro dilapidatione vel incontinentia degradentur. Ne Christiani Saracenis arma vendant, nec patientes naufragium,

quisquam spoliare presumat. Vt clerici intra sacros ordines constituti, continenter viuant, & si in illa incontinentia, qua contra naturam sit, deprehensi fuerint laborare, excommunicentur, & a clero abiiciantur. Vt archiepiscopi parochias vel ecclesias visitantes, quadraginta vel quinquaginta equorum numero sint contenti; episcopi, viginti vel triginta; legati, viginti quinque; archidiaconi, quinque vel septem; decani, duarum euectionum numerum non excedant. Vt nullus torneamenta exercere presumat, & mortui in torneamentis Christiana careant sepultura. Quod vnaquaeque cathedralis ecclesia magistrum habeat, qui pauperes scholares & alios doceat, nec pro licentia docendi aliquis precium exigat. Vt prelati vnā tantum regant ecclesiam, & quod patroni ab ecclesia in suo fundo constitutis exactiones non faciant. Ne episcopi seu viri ecclesiastici stare compellantur iudicio laicorum, nec laici laicis decimas conferre presumant. Si quis ab aliquo commodata pecunia possessiones in pignus acceperit, si deductis expensis sortem suam receperit ex fructibus possessionis, pignus restituat debitori.

Præter ea quæ supra commemorauimus, Rogerus ista habet: Congregatis itaque vniuersis, quos supra recensui, episcopis, Roma in presentia domini papa Alexandri; ipse papa in Lateranensi ecclesia in eminentiore loco cum cardinalibus suis & prefectis & senatoribus & consulis Vrbs constitutus feria secunda tertie hebdomade quadragesime, qua tertio Nonas Martii euenit, primum Concilii sui diem celebrauit quarta feria sequentis hebdomade, qua secundo Idus Martii euenit. In quo Concilio VVilhelmus Rhemensis archiepiscopus factus est cardinalis ad titulum sanctæ Sabine; & Henricus abbas Claraualensis factus est episcopus cardinalis Albanensis; & dominus papa tertium diem Concilii sui celebrauit secunda feria ante dominicam In ramis palmarum, qua decimoquarto Kalendas Aprilis euenit. In quibus hac decreta subscripta generaliter obseruanda constituit:

De Romano pontifice eligendo.

Licet de vitanda discordia, &c.

Prout supra habentur in actis, nisi quod ordo capitulorum sit hic alius. Circa finem vltimi capituli ista subiungit:

His itaque decretis promulgatis, & ab vniuerso clero ac populo circumstante receptis, episcopi & ceteri viri ecclesiastici, qui conuenerant, cum munere benedictionis licentiam repatriandi accipere meruerunt.

Hæc Rogerus de actis Concilii Lateranensis.

In hoc eodem Concilio Lateranensi episcopi illi Germaniæ, & alii qui contra Alexandrum secuti fuerant imperatorem schismaticum, schisma abdicantes, veniam supplices postularunt, hac forma præscripta:

Albertus
Stadenlis in

Ego N. anathematizo, & recuso omnem hæresin ex-

ANNO
CHRISTI
1179.

tollentem se aduersus sanctam Romanam ecclesiam catholicam, præcipue vero schisma Octauiani, Guidonis, & Ioannis, & ordinationes eorum irritas iudico, & eis contradico, & modo inantea me obediturum iuro, & promitto fidelitatem sanctæ Romanæ ecclesiæ, & domino meo Alexandro, & successoribus eius iuste intrantibus; ipsique feruiam absque omni malo ingenio contra omnem hominem secundum ordinem meum. Consilia eius quæ mihi scripto certo mandauerit, vel ipse commiserit, nulli hominum pandam, nec etiam pro periculo corporis, atque membrorum: legatum ecclesiæ Romanæ honorabo, & ducam & reducam, & iuuabo expensis. sic me Deus adiuuet, & hæc sancta euangelia. His vero verbis dabantur pallia ipsi: In nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, & in honorem Dei genitricis, & in honorem apostolorum Petri & Pauli, & sanctæ ecclesiæ Romanæ, & domini papæ Alexandri tradimus tibi pallium, sumptum de beatissimo corpore Petri apostoli, vt eo vtaris in confectione sacramentorum, & corporis & sanguinis Domini, & consecratione ecclesiarum & chrisimatis, & ordinatione clericorum, & celebratione Synodorum secundum ecclesiæ tuæ consuetudinem.

chron. &
apud Crantzium
eccles. hist. Sax.
lib. 7. c. 51.

Quæ præterea in eodem Concilio transacta sunt cum Germanis, Helmoldus sic narrat huius temporis auctor: *Pergebant illuc multi ordinati a schismaticis, sperantes se gratiam apostolici inuenire, & mitras exequendi officii ab eo consequi. Præcipue autem de ecclesia Halberstadenfi, quæ per Geronem nimis demembrata erat, tam monachi, quam clerici clementiam apostolica sedis adierunt. In qua profectioe præcipue erat abbas Theodoricus de *Hilseneburg, quia fere omnis congregatio monachorum suorum in salicibus organa sua suspenderant, exceptis paucis senioribus, qui ante schisma ordinati fuerant. Cumque omni instantia instarent, pulsantes apostolicam pietatem, tandem de ordinatis Geronis dispensatum est, vt quia idem Gero non a schismatico, sed a catholico, Hartuico videlicet Bremensi archiepiscopo, ordinatus fuerat, ordinati eius per gratiam apostolicam in ordinibus suis persisterent, & ad maiores per benedictionem ascenderent. Ipse etiam Gero hanc obtinuit gratiam, vt officium pontificale in omni loco libere exequeretur, vt in episcopatu Halberstadenfi. Venit etiam illuc dominus Bertoldus Bremensis electus in promotione officii sui suscepturus apostolicam benedictionem. Quem dominus papa benigne suscipiens, de promotione eius instantissime tractare cepit. Ipsi etiam omnem honorem deferebat, ita vt in Concilio prelatorum cathedram suam inter summos pontifices collocaret, & eum insulatum coram se residere faceret. Cumque in proximo Concil. Tom. 27.*

Helmoldus
chron. lib
1. cap. 28.

Nnn ij

mo sabbato promouendus esset in sacerdotem, & sequenti dominica in episcopum: feria sexta ad vesperam venit nuntius ducis Henrici, Otto prepositus, qui erat acerrimus perorator: & quia idem notus erat summo sacerdoti, statim intrauit ad ipsum. Mane autem facto, cum se Bremensis electus ad suscipiendos ordines prepararet, & ei Humbaldus cardinalis, qui post Alexandrum factus est Lucius, in quo summa consilii Romana ecclesia pendebat, preparaturam suam, eo quod inhonestior non esset, deputasset, dictum est a cubicularius domini papa: Veniant Bremenses. Venit igitur dominus electus cum suis, & dominus apostolicus egressus de cubiculo suo dixit ad eum: Frater, quia infra sacros ordines ad honorem pontificatus electus es, cassamus electionem tuam. Cumque quidam astantium dicerent: Domine, meminerit pietas vestra, quod electionem ipsius approbauerit. Apostolicus in cubiculum unde egressus fuerat, reuersus est: Bertoldus autem non sine rubore discessit.

Crantzius
lib. 7. cap. 4.

Sed petamus acta ipsa narrata diffusius apud Albertum abbatem Stadensem, sed male anno sequenti, a quo & sumpserit alii recentiores, his verbis: Bremensis ecclesia tum quoque innouabat pontificem. Nam anno Christi septuagesimo octavo post millesimum centesimum Balduinus excessit humanis rebus, cum ipsa die esset sua depositionis literas a Romano pontifice accepturus. Et quidam Bertoldus vir insignis literature eligitur, ut praeueniatur Henrici ducis molitio. Solus Otto prepositus ab hac electione appellabat, pratendens Sifridum marchionis Alberti filium episcopum iam dudum Brandeburgensem in eam sedem sustolli, quod etiam post multa prouenit. Ascenderat Bertoldus electus ad Concilium Lateranense, quod Roma audierat congregari, petiuitque consecrationem, certissimus spei, quod omnia ex voto consequeretur. Sed pridie sederat in Concilio inter episcopos insultatus, cum tamen non esset presbyter, unde magnam contraxit inuidiam. Aderat illi quidam magister Gerardus, qui pro illo allegabat in Concilio his verbis: Domine pater, ecce Bremensis ecclesia concordat & unanimi voto offert tibi sponsum suum magistrum Bertoldum virum utriusque dignum & moribus approbatum, scientia decoratum, liberalibus artibus instructum, utriusque testamenti pagina eruditum, decretorum & legum industria peritum, virum (ut apparet) personatum canonice, & sine contradictione electum; petitque a te hodie accipere gradum sacerdotii, & cras episcopalem benedictionem.

Papa breuiter ad haec: Credimus tibi dicenti, magister, sed scriptum est: Manum nemini cito imposueris. Loquamur cum fratribus nostris, audiamus formam electionis. Examinantur Bremenses per duos cardinales, Rainerium Papiensem, & Ioannem Neapolitanum, & inuenti sunt discordare. Papa in consistorio suo sententiam dixit: Fratres, vidimus electum vestrum: placet persona, placet scientia, placet eloquentia, placent etiam (quantum nouimus) mores: verum modus electionis displicet, praesertim quia est infra sacros ordines, non dico subdiaconatum, sed acoluthatum, electus; quo gradu secundum rigorem iuris licet contrahere matrimonium, quod canonicis obuiat institutis. Appellationem quoque super hoc factam audiuius, quam coactus est resignare appellator; insuper se denuo fecit eligi, & secunda electio cassauit primam. Praeterea ele-

Lnc. 12.

honestum, vt nos nihil audiamus de illius profectioe ad urbem magnæ gloriæ Romam? vel de eius impetuoso quodam motu a Deo concitato? dum fama per nostras discurret aures, quod ipse Nectarius ita ingenue & intrepide se gesserit ibi cum aduersariis, vt omnino non quasi iudicandus, sed iudicaturus potius, & damnaturus accesserit prauos hæreticorum errores. Gladius enim factus est, veritatem segregans a mendacio, & ignis accensus est, qualem venit vt poneret super terram Christus Dominus, qui deprauantes dogmata foret combusturus, & eos, qui veritati accederent, illuminaturus, nec non refrigeraturus; vt vtrique parti admirabilis apparuerit; alteri quidem, quod tale a Deo firmamentum obtinuerit; alteri vero, quod quasi esset libra quædam, & gnomon exquisitus, eorum cogitationes obliquas optime correxerit. Cum inde fuerit reuersus, & quasi alter Olympionices multis ornatus venerit coronis & præmiis, oporteret, vt ipse nobis non inuideret, & suarum iucundissimarum narrationum nos participes faceret, quandoquidem ab eius aspectu, & loco suorum certaminum ita longe abfuimus. Ita quidem alius hinc, alius aliunde magna cum instantia mecum contendunt. Ego vero cum non valeam quidquam respondere adeo validis obiectionibus, eo deuenio, vt omnino obmutescam, nec possim effugere captiones eorum, qui nec cessabunt, nisi tu ipse nectarea tua aperueris labia, & narraueris ea, quæ coram vertice illo apostolis comparando, summo videlicet pontifice, & cum reliquo corpore illius, quæ ibi est ecclesiæ, optime differueris, & certaueris propositum tibi certamen, cursum consummaueris, & fidem seruaueris, vt reposita corona iustitiæ tibi sit merito expectanda, quam tibi reddet pulcerrimam in extremis temporibus iustus iudex Dominus, qui certamina proponit & præmia seruis suis vt par est. Me vero, qui iam de salute corporis desperavi mei præ grauitate dolorum, qui me nimis angunt; vel ab his doloribus liberet Deus tandem, vel me doceat æquo illos animo ferre, si sua summa prouidentia, vt hæc patiar, conducibilius mihi fore decreuit. Saluta meo nomine dominum Ioannem.

Hæc ex codice Metiano, ex quo ad eundem Nectarium, quæ eiusdem Georgii episcopi Corcyræ breuior extat, epistolam describa-

ANNO CHRISTI 1179. mus: delectat quippe audire Græcum antiquitatis Atticæ quidpiam redolentem, vtinam & pietatis:

Sapientissimo domino & dilecto fratri præposito sanctissimi monasterii Casulorum domino Nectario minimus metropolitæ Georgius.

FELICITATEM hanc iudico quouis lucro maiorem, quod tuæ sim vicinus sanctitati, & permaneam in extrema huius maris ora, & aliud mare, virtutis scilicet, & sapientiæ, & doctrinæ, venerandum caput tuum repererim. Si enim segregatus ego a sancto illo Athenarum præfule, multis rerum vicissitudinibus hinc inde iactatus sum, habeo saltem te portum multiplicis consolationis & refrigerii. Et licet nos ab inuicem segregent maria, & oppositi finis, & portus, literis tamen quasi quibusdam nauiculis vehemur; & ego iam incipio, vt ad te per mare transfuehar, hoc pacto. Impono autem epistolæ scypho præter vnum, quod ferri possit (corpus autem tale portatile intelligo) omnia quæcumque mihi sunt, sincerum videlicet amorem, veritatem puram, orationes & preces pro tua salute feruentes, & sine intermissione. Num tibi videntur parua hæc, & nullius momenti? vel potius magni precii, & felices merces? Num tales portare potuit Salomoni regi nauis illa ad Tharsenses missa, & inde tertio quoque anno reuertens onusta? ^{2. Paralipomenon 9.} *sed plusquam Salomon hic* (vt aliquid ^{Matth. 12.} ex verbis Domini ipse mutuer) tum propter maximum eorum precium, quos diximus habituum; siquidem habitus sunt virtutes; præcipue vero propter mentis altitudinem tuæ, instar Salomonis, & propter cordis tui effusionem, & mentis latitudinem. Dicta hæc mihi sint pro temporis conditione, & quia syllabarum harum portitores festinare me cogebant & vrgebant. Si vero Deus diem tranquilliolem nobis largietur, prolixius, & vt scientiæ ratio postulat, agemus cum tua sanctitate. Cupio enim summo pere tuam audire linguam, & sermonem, & exactiorem opto congressum. Degustavi siquidem aliquando, præcipue Byzantii, cum dominus Pelagius te secum trahebat, & ego legatione fungebatur pro Athenarum episcopo, orbis scilicet lumine, eius vices sustinens. Sed parce, sapientium virorum præstantissime, & cum fraterna dilectione mu-

tuas orationes & preces pro nobis mitte, quæ Deum nobis propitium reddant.

Hactenus de his quæ spectant ad Nectarium, qui contra Latinos in Synodo pro Græcorum erroribus stetit obstinatissime. Sed reliqua eiusdem Synodi percurramus.

Delata fuit accusatio in eodem Concilio a quibusdam Alexandro papæ aduersus scriptum Petri Lombardi episcopi Parisiensis, quod male sensisset de Christi humanitate, & in aliis fidei articulis ab ecclesia catholica deuiasset. Tunc Alexander papa has dedit literas ad VVillelmum archiepiscopum Senonensem his verbis:

Recitar eas
Matthæus
Paris in
historia An-
glicana hoc
anno.

Alexander episcopus seruus seruorum Dei, VVillelmo Senonensi archiepiscopo salutem.

CVM in nostra olim esses præsentia constitutus, tibi viua voce iniunximus, vt suffraganeis tuis Parisiis tibi adscitis, ad abrogationem prauæ doctrinæ Petri quondam Parisiensis episcopi, qua dicitur, Quod Christus, secundum quod est homo, non est aliquid; omnino intenderes, & efficacem operam adhiberes. Inde siquidem est, quod fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus quod tibi, cum præsens esses, præcepimus, suffraganeos tuos Parisios conuoces, & vna cum illis, & aliis viris religiosi & prudentibus præscriptam doctrinam studeas penitus abrogare; & a magistris scholaribus ibidem in theologia studentibus Christum sicut perfectum Deum, sic & perfectum hominem, ac verum hominem ex anima & corpore consistentem præcipias edoceri: vniuersis firmiter & districte iniungens, quod doctrinam illam de cetero nequaquam docere præsumant, sed ipsam penitus detestentur.

Hæc tunc Alexander papa, quæ nauiter per eundem Senonensem archiepiscopum impleta fuisse liquet.

Hæreses
Catharorum.

¶ *Contra hæreses Catharorum.*] Ita nominantur Canone vltimo supra in actis huius Concilii. Quorum hæreses quatuordecim, de mundo a dæmonibus factæ, de baptismo paruulis negato & vsu lacticio-rum damnato, deque omnium sacramentorum contemptu Guido enumerat. Quid de iis sentiat Sanderus in visibili monarchia ecclesiæ, dicam infra verbo, *Albigenses.*

Vvalden-
sium hære-
ses quæ?

¶ *Vvaldenses.*] Ita Bellarminus, Genebrardus, Onufrius, aliique plures, nescio quo auctore. Probabile est, eodem testante Guidone Carmelita, anno Domini 1170. in Gallia istis locis, quorum mentio fit supra in hac Synodo Canone vltimo, exortos hoc Con-
lio

ANNO
CHRISTI
1179.

lio Romæ condemnatos fuisse. Inter multa dogmata, quæ iis Guido Carmelita, Bernardus Lutsemburgensis, Antoninus 4. parte, tit. 11. cap. 7. §. 2. & Sanderus in monarchia visibili attribuunt, hæc sunt potissima: Romano pontifici non esse obediendum; eius decreta nullius esse momenti: a iudicio sanguinis simpliciter omnibus esse abstinendum: laicos iustos consecrare & absoluere posse: sacerdotes impios potestatem consecrandi & absoluendi amittere. Semel tantum in anno, idque in cœna Domini, absque forma verborum: *Hoc est corpus meum*, dicendo septies *Pater noster*, & benedicendo panem & vinum consecrabant. Indulgentias per prælatos ecclesiæ datas irridebant; purgatorium, sanctorum inuocationem, & miracula in ecclesia fieri posse negabant; tres tantum ordines, diaconatum, presbyteratum & episcopatum admittebant; dies festos, ieiunia ecclesiæ, salutationem angelicam, & symbolum apostolorum contemnebant. Vrente carnis libidine omnem carnalem commixtionem licitam esse; perfectos manibus laborare non debere, omneque iuramentum prorsus illicitum esse docebant.

VValdenses genus quoddam monasticæ vitæ professos esse, & se-
dem apostolicam ab initio coluisse, donec hypocrisin suam ab ipsa ^{VValdenses professione monachi.} nullo modo approbatam iri viderent, testatur huius temporis scriptor abbas Urspergensis in chronico anno Domini 1212. his verbis: *Exorta sunt due religiones in ecclesia, cuius vt aquila renouatur iuuentus, que etiam a sede apostolica sunt confirmata, videlicet Minorum fratrum, & Prædicatorum. Quæ sorte hac occasione sunt approbata, quia olim due sectæ in Italia exorta adhuc perdurant, quorum alii Humiliatos, alii Pauperes de Lugduno se nominabant; quos Lucius papa quondam inter hæreticos scribebat, eo quod superstitiosa dogmata & obseruationes in eis reperirentur. In occultis quoque predicationibus, quas faciebant plerumque in latibulis, ecclesia Dei, & sacerdotio derogabant. Vidimus tunc temporis aliquos de numero eorum, qui dicebantur Pauperes de Lugduno, apud sedem apostolicam cum magistro suo quodam, vt puto, Bernharo; & hi petebant sectam suam a sede apostolica confirmari, & priuilegiari. Sane ipsi dicentes se gerere vitam apostolorum, nihil volentes possidere, aut certum locum habere, circuibant per vicos & castella. At dominus papa quedam superstitiosa in conuersatione ipsorum eisdem obiecit, videlicet quod calceos desuper pedem præcidebant, & quasi nudis pedibus ambulabant. Præterea cum portarent quassdam cappas, quasi religionis, capillos capitis non attondebant, nisi sicut laici. Hoc quoque probrosus in eis videbatur, quod viri & mulieres simul ambulabant in via, & plerumque simul manebant in vna domo, vt de eis diceretur, quod quandoque simul in lectulis accubabant. Quæ tamen omnia ipsi asserabant ab apostolis descendisse. Ceterum dominus papa in loco illorum exurgentes quosdam alios, qui se appellabant pauperes Minores, confirmauit: qui prædicta superstitiosa & probrosa respuebant, sed præcisè nudis pedibus tam æstate quam hyeme ambulabant, & neque pecuniam, nec quidquam aliud præter victum accipiebant, etsi aliquando vestem necessariam quisquam ipsis sponte confere-*

Concil. Tom. 27.

Ooo

bat; non enim quidquam petebant ab aliquo. Hi tamen postea attendentes, quod nonnunquam nimia humilitatis nomen gloriationem importet, & de nomine paupertatis, cum multi eam frustra sustineant, apud Deum vanius inde gloriantur, maluerunt appellari Minores fratres, quam Minores pauperes, apostolica sedi in omnibus obedientes. Alii, videlicet Predicatores, in locum Humiliatorum successisse creduntur. Humiliati quippe, nulla habita auctoritate aut licentia prelatorum, mittentes falcem in messem alienam, populis predicabant, & vitam eorum plerumque regere satagebant, & confessiones audire, & ministeriis sacerdotum derogare. Quae volens corrigere papa, ordinem Predicatorum instituit & confirmavit. Illi quippe rudes & illiterati cum essent, operibus manuum instabant, & predicabant, accipientes necessaria a suis credentibus: isti vero studio & lectioni sacre scriptura iugiter insistentes, tantum in scribendo libros opus faciebant: & eos diligentissime a magistris suis audiebant, ut cum sagittis & arcu & omni armatura fortium possent ingredi, & stare pro defensione sanctae matris ecclesiae, & ex aduerso ascendere, & ponere se murum pro domo Israel, dum fidem roborant, virtutes instruunt, statuta ecclesiae docent & collaudant, vitia hominum & prauitates redarguunt & castigant. Nihilominus sedi apostolicae in omnibus obediunt, a qua auctoritatem precipuam trahunt. Haec ille.

Guido Carmelita, qui vixit ante annos ducentos & plures, in summa de haeresibus: *Sceta*, inquit, *VValdensium* incepit circa annum Domini 1170. Fuit *VValdesius* cuius *Lugdunensis*, qui diuitias reliquit ut pauper fieret, & Christum sequeretur, & euangelicam perfectionem seruaret. Sed errore prauae intelligentiae scripturarum ipse & eius sequaces ab unitate & obedientia ecclesiae alienati per schisma in haeresin sunt prolapsi. Haec Guido.

Trithemius in chronico Hirsaugienfi anno Domini 1170. His, ait, temporibus perniciofa haeresis *VValdensium* cepit per quemdam *Lugdunensem* ciuem diuitem, qui relictis omnibus paupertatem euangelicam profitebatur. *Aemilius* de gestis Francorum libro 6. Per idem tempus ordines duo abrogati, *Humiliium*, ita se vocitabant, & *Pauperum* de *Lugduno*, qui neque fundos sui iuris, neque certas sedes habere volebant: errabant, mulieres idem professas secum circumducebant, nec cubare dicebantur. *Predicatorum*, *Minorumque* ordines, conditoribus *Dominico* & *Francisco*, saniores visi, hoc remedio illi priores sublati. Haec de origine, statu, & qualitate *VValdensium* *Aemilius*.

Albigenses
damnati.

[*Albigenses*.] Hanc Synodum contra *Albigensium* haeresin in *Albigio* exortam celebratam fuisse, testantur *Matthaeus Paris* verbis supra recensitis, & *Sanderus* lib. 7. de visibili monarchia, qui contra primum *Catharorum* errorem *Concilii Lateranensis* capitulum 27. allegans ait, pro *Albegesio*, ut habent verba capituli, legendum esse *Albegesio*: Verum ex locis, inquit, quibus *Cathari* vixerunt, eorumque erroribus quos docuerunt, apparet, eos non propriam haeresin condidisse; sed *Henricianorum* portionem fuisse, ac forte eosdem cum *Albigensibus*. Ita *Sanderus*.

ANNO
CHRISTI
1179.

De Albigensium hæresibus Sanderus iterum in visibili monarchia :
 Ponebant, inquit, duo principia, malum & bonum, id est, Deum & dia-
 bolum, quem credebant creasse corpora omnia. Corporum resurrectionem
 negabant. Quidquid beneficis a mortuis impenditur, irrident. Ire ad ec-
 clesias, vel in iis orare, nihil dicunt prodesse. Baptismum abiiciunt. Sacra-
 mentum corporis & sanguinis Christi blasphemant. Negant novas ani-
 mas a Deo infundi; sed animarum transmigrationem de corpore ad cor-
 pus, etiam animalium & serpentum, docent. Hæc ex Bernardo Lutzen-
 burgensi. Et paulo post subiungit: Dicunt Christum nec fuisse verum
 Deum, nec verum hominem. Quod ante aduentum Christi non fuerint ali-
 qui boni. Quod malus homo non potest esse episcopus, utpote cuius vita sub-
 ditis ob sit. Quod ecclesia non possit aliquid possidere, nisi in communi. Quod
 ecclesia non potest facere constitutiones. Quod ecclesia non potest excommu-
 nicare, nec malos persequi. Quod peccatum originale nihil est. Quod extre-
 me unctionis sacramentum nihil est. Quod peccatum non est ex libero ar-
 bitrio. Quod non potest quis penitere post peccatum. Quod non est confiten-
 dum. Quod infernus nihil est. Purgatorium nihil esse. Quod mundus sem-
 per fuit & semper erit. Quod matrimonium malum est. Quod usura non
 sint prohibita. Quod non tenetur quis restituere ablata. Hæc de Albigen-
 sium hæresibus ex Antonini summa Sanderus prædicto loco. Plura
 de iisdem in Concilio Lateranensi IV. sub Innocentio III. reperies.
 De Albigensium hæresibus, eorumque damnatione actum est supra
 in Concilio Gallicano sub Alexandro III.

^b Schismaticos ab antipapis.] Hac de causa actum fuisse in Concilio,
 præter testimonium Ottonis Frisingensis supra recensitum, aperte in-
 dicatur verbis capituli 2. huius Concilii. Eadem clarius aliquanto
 a Crantio recitantur: Ibi celsit, inquit, a schismate Ioannes Calistus,
 & factus est episcopus Beneuentanus. Archiepiscopi pallia accepta a schi-
 smaticis abiecerunt. Christianus Moguntinus, & Philippus Coloniensis
 per manum Hyacinthi cardinalis receperunt noua pallia, refutantes om-
 nem heresin & schisma, præcipue Octauiani, Guidonis, & Ioannis,
 sic in hæc singulis verba iurantibus: Ego N. anathematizo & recuso
 omnem heresin extollentem se aduersus sanctam Romanam ecclesiam
 catholicam, præcipue vero schisma Octauiani, Guidonis, & Joannis,
 & ordinationes eorum irritas iudico, & eis contradico: & modo &
 inantea me obediturum iuro, & promitto fidelitatem sanctæ Romanæ
 ecclesie, & domino meo Alexandro, & successoribus eius iuste intran-
 tibus: ipsique inseruiam absque omni malo ingenio, contra omnem ho-
 minem, secundum ordinem meum. Consilia eius, que mihi scripto
 certo mandauerit, vel ipse commiserit, nulli hominum prodam, nec
 etiam pro periculo corporis aut membrorum. Legatum ecclesie Roma-
 næ honorabo, & ducam & reducam, & iuuabo expensis. sic me Deus
 adiuuet, & hæc sancta euangelia. His verbis dabantur pallia: In nomi-
 ne Patris, & Filii, & Spiritus sancti, & in honorem Dei genitricis, & in
 honorem apostolorum Petri & Pauli, & sanctæ ecclesie Romanæ, & do-
 mini Alexandri pape, tradimus tibi pallium, sumptum de beatissimo cor-
 pore Petri apostoli, ut eo utaris in consecratione sacramentorum corporis
 Concil. Tom. 27.

Schismati-
ci & anti-
pape dam-
nati.

& sanguinis Domini, & in consecratione ecclesiarum & chrismatis, & ordinatione clericorum, & in celebratione Synodorum, secundum ecclesie tue consuetudinem. Amen. In Metropoli, libro 7. cap. 3. Platina vero inquit hoc Concilium esse susceptum, tum vt mores curiæ, iam nimia licentia labefactati, corrigerentur: tum vero maxime, vt decerneretur, ne quis ferrum, ligna, aut arma infidelibus, & a religione nostra alienis importaret, idque sub anathematis pœna.

Tempus
Concilii.

[Anno Domini 1179.] Ita Matthæus Paris, Rogerus de Houeden, & Guillelmus Tyrius, qui huic Synodo interfuit. Qui locis supra recensitis aperte scribunt, hanc Synodum anno Domini 1179. celebratam fuisse.

APPENDIX AD CONCILIVM LATERANENSE PRÆCEDENS.

*Lectori beneuolo Bartholomæus Laurens, cognomento vulgari
Poin, salutem.*

Cur hanc
præfatiunculam cum
sequente
indice post-
potuerim
actis syno-
dalibus, fe-
ci tum ob
causam su-
pra in no-
tis, verbo,
Concilium,
assignatam;
tum etiam,
vt titulus
Concilii in-
stat aliorum
in fronti-
spicio col-
locaretur.

SYNODVS Lateranensis sub Alexandro III. habita, cum indi-
ce sibi præfixo, itemque cum iis quæ sibi adiecta habet, ad quæ
præfixus hic index speciatim respicit, sicut paulo post videbis, excer-
pta est e volumine pergamenico, non illo cuius supra sub Adriano I.
& Nicolao II. mentionem fecimus, sed alio ac diuerso, nihil præter
illa quæ hic sequuntur, aliud comprehendente: ideoque totum hoc
integre, non diuisim, exhibere placuit: quamquam pars ea quæ pri-
ma hic asseritur, & in archetypo ita vocatur, seorsim ac specialiter
ipsum tantummodo Lateranense Concilium videri potest, cum & ar-
chetypi titulus ea tantum in parte hoc præferat, nec omnia quæ de-
inceps ex ordine sequuntur, Alexandri tertii sint, sed aliquorum etiam
qui post eum apostolicæ sedi præfuerunt. Verum quia totus ille
archetypus, de quo loquimur, codex eorundem prope characterum
erat: & maxime, quia pars prima, secunda, tertia, & ceteræ deinceps
sibi cohærebant: & super omnia, quod dominus Petrus Crab
ordinis sancti Francisci de Obseruantia, vnicus ac sedulus archety-
porum, quibus in editione Conciliorum anno Domini 1551. vsi fui-
mus, procurator, istud nobis exemplar vnice commendauit, omite-
tere quidquam ex illo, præsertim quod de textu, vt vocant, esset, ne-
que voluimus, neque ausi sumus. Nam annotationum quæ in arche-
typo ob marginis capacitatem plurimæ sunt, non potuit in editione
hac ob marginis exiguitatem passim haberi ratio. Ceterum quanto
labore constiterit archetypi huius, quod propter breuiationes infue-
tas ac nimias non tam lectore, quam coniectore indiguit, transcrip-
tio: quoniam neminem, nisi quem hoc ipsum archetypon videre
contigerit, crediturum putamus, nullum hic verbum facimus, Deo
tantum hoc nostræ, quidquid est, opellæ, commendatum volentes.